

האוניברסיטה העברית בירושלים

סילבוס

קוסמולוגיה ומיתולוגיה מבראשית והלאה - 53334

תאריך עדכון אחרון 31-03-2019

נקודות זכות באוניברסיטה העברית: 4

תואר: בוגר

היחידה האקדמית שאחראית על הקורס: סוציולוגיה ואנתרופולוגיה

השנה הראשונה בתואר בה ניתן ללמוד את הקורס: 0

סמסטר: סמסטר ב'

שפת ההוראה: עברית

קמפוס: הר הצופים

מורה אחראי על הקורס (רכז): פרופ תמר אלאור

דוא"ל של המורה האחראי על הקורס: Tamarelor@gmail.com

שעות קבלה של רכז הקורס: בתיאום מראש

מורי הקורס:

תאור כללי של הקורס:

ספר בראשית מציע (בעיקר באחד עשר הפרקים הראשונים שלו), קוסמולוגיה מלאה הנוגעת לסוגיות המרכזיות של התנהלות המין האנושי בסביבתו החיה, הצומחת והדוממת. משמעות קיומם של בני האדם, נוכחותו של כוח נשגב, יחסי מגדר, שפה, יזמות, יצירתיות, הקשר אל בעלי החיים והמרחב הלא אנושי, האחריות על האקולוגיה ועוד ועוד. כמו סיפורי מקור אחרים (origin of stories), חובק ספר בראשית את "השאלות הגדולות", שאלות שהדיסציפלינה האנתרופולוגית ניגשת אליהם מצד העיון האקדמי וההשוואתי. בשעור זה נעשה קריאה קרובה ועמוקה בטקסט המקראי, במאמרי עיון מתחום האנתרופולוגיה ומתחומים משיקים במדעי החברה והרוח, ובקוסמולוגיות מרחבי העולם. הקורס הוא קורס מקוון ברובו המורכב מהרצאות פרונטאליות ומשיחות של מרצת הקורס עם מספר אורחים ובהם פרופ' יאיר זקוביץ, פרופסור זלי גורביץ ודר' רות קלדרון. כמו כן, יתקיימו מספר מפגשים פיזיים. מטלות הקורס תכלולנה מספר הגשות לאורך הקורס ועבודת סיום קורס.

מטרות הקורס:

הקורס מבקש לערוך היכרות בסיסית של הלומדים עם "מדע האדם" (אנתרופולוגיה) דרך קריאה צמודה בפרקים א'-יא' בספר בראשית. דרך סיפור המקור התנכ"י והידע האנתרופולוגי נכיר את העושר והמגוון של חיינו כבני תרבות, כמו גם את הדימיון שבין שפע האפשרויות הללו, ונעסוק בדרכי ההתמודדות הפיזיים והנרטיבים של בני האדם עם אתגרי החיים וארגון שגרת היומיום

תוצרי למידה

בסיומו של קורס זה, סטודנטים יהיו מסוגלים:

תוצרי למידה :

בסיומו של קורס זה, סטודנטים יהיו מסוגלים:

- להכיר את ההיסטוריה של מדע האנתרופולוגיה
- להכיר את שפע האפשרויות בהן בני האדם מספרים לעצמם את העולם, ומתרגמים את עקרונותיו אל תוך חיי החברה והתרבות שלהם.
- להרהר את/על חיינו מבעד ומול חייהם של אחרים.
- לכתוב דפי קריאה על המאמרים בקורס
- לכתוב עבודה קצרה העוסקת בסיפור מקור (מיתוס)

דרישות נוכחות (%) :

יש לצפות בשיעורים ולהגיש דפי קריאה לאורך הסימסטר
יש לצפות בשיעורים ולהגיש דפי קריאה לאורך הסימסטר
יש להגיע לשיעורים ולצפות בחומרים המקוונים

שיטת ההוראה בקורס: קורס מקוון ומפגשים בכיתה

רשימת נושאים / תכנית הלימודים בקורס:
 רשימת נושאים / תכנית הלימודים בקורס:
 שיעור ראשון - ויבדל ה': הבריאה כמעשה חלוקה ושיום
 שיעור שני - שיחה עם יאיר זקוביץ : על מקומם של פרקים א'-יא' בספר בראשית
 שיעור שלישי - פעם ועוד פעם : בריאת המין האנושי
 שיעור רביעי - שיחה עם אילנה פרדס : הבריאה לפי חוה וגם לפי יונה וולך
 שיעור חמישי - חוק וסדר או מעשה בגן עדן
 שיעור שישי - שיחה עם זלי גורביץ' : בתנועה מתמדת - גרוש ונדודים
 שיעור שביעי - קוסמולוגיות, מיתולוגיות וסיפורים מכוננים
 שיעור שמיני - האנתרופולוגיה כסיפור מקור
 שיעור תשיעי - ספר תולדות האדם : הניהול התרבותי של הבשר והדם
 שיעור עשירי - אנתרופולוגיה של שארות ומשפחה
 שיעור אחד עשר - שיחה עם דני רבינוביץ : ותמלא הארץ חמס : פרשת נוח ועיון באסונות
 חומרים של דני רבינוביץ
 שיעור שנים עשר - שיחה עם ענת בן יהונתן : מקומו של האדם בקרב היצורים החיים
 שיעור שלושה עשר - הבה נעשה מגדל : היוזמה האנושית ומגבלותיה
 שיעור ארבעה עשר - שיחה עם רות קלדרון : שפה אחת ודברים אחדים : על פרטיקולאריות
 ואוניברסאליות
 שיעור חמישה עשר - סיכום : אנתרופוקן - האמנם אנו בעידן האדם?

חומר חובה לקריאה:

חומר חובה לקריאה:

קריאת חובה בקורס

שיעור ראשון - ויבדל ה': הבריאה כמעשה חלוקה ושיום

Vom Bruck, G., & Bodenhorn, B. 2006. The anthropology of names and naming.

"Entangled in Histories": An Introduction to the Anthropology of Names and

Naming. Cambridge University Press. Pp 1-31.

שיעור שני - שיחה עם יאיר זקוביץ : על מקומם של פרקים א'-יא' בספר בראשית

זקוביץ, יאיר. 2009. צבת בצבת עשויה : מה בין מדרש פנים-מקראי למדרש חוץ-מקראי. הקדמה.

תל אביב: עם עובד. עמ' 7-20.

Rogerson, J. W. 1996. Genesis 1-11. Sheffield : Sheffield Academic Press. Pp. 11-17.

שיעור שלישי - פעם ועוד פעם : בריאת המין האנושי

אלאור, תמר. 2007. "בעקבות האישה והאיש, הטבע והתרבות - ההיסטוריה התרבותית של ההבחנה

בין המינים". בתוך: דרכים לחשיבה פמיניסטית, מבוא ללימודי מגדר. רעננה: האוניברסיטה הפתוחה.

עמ' 85-118.

Hodder, I. (2014). The entanglements of humans and things: A long-term view. New

Literary History, 45(1), 19-36.

שיעור רביעי - שיחה עם אילנה פרדס : הבריאה לפי חוה וגם לפי יונה וולך

פרדס, אילנה. 1996. הבריאה לפי חוה : גישה ספרותית פמיניסטית למקרא. קריאות פמיניסטיות של

סיפור הבריאה. תל-אביב: הקיבוץ המאוחד. עמ' 17-34

Stanton, E. C. (1993). The woman's Bible. Upne. Pp. 7-13.

שיעור חמישי - חוק וסדר או מעשה בגן עדן

בילו, יורם. 2010. 'פתחו של גן עדן' בבית שאן: בין סמל אישי למסורת תרבותית במקום קדוש. בתוך: גן בעדן מקדם: מסורות גן עדן בישראל ובעמים. עורכת: רחל אליאור. ירושלים: הוצאת ספרים ע"ש י"ל מאגנס. עמ' 379-394.

Hirsch, Eric and Macdonald, Sharon. 2007. Introduction, creativity and the passage of time: History, tradition and the life-course. In Elizabeth Hallam & Tim Ingold (eds.), *Creativity and Cultural Improvisation*. Berg. pp. 185-192.

שיעור שישי- שיחה עם זלי גורביץ': בתנועה מתמדת - גרוש ונדודים
גורביץ', זלי. 2011. שיחה. תל אביב: בבל. עמ' 7-44.

Simmel, Georg. 1950. The isolated individual and the dyad. In: *The Sociology of Georg Simmel*. Wolff, Kurt H (ed). Glencoe, Ill. : Free Press. Pp 118-128, 135-142.

שיעור שביעי - קוסמולוגיות, מיתולוגיות וסיפורים מכוננים
לנדמן, מיכאל. 1980. האדם בעיני עצמו: אנתרופולוגיה עיונית. תל אביב: ספרית פועלים. עמ' 11-31.

סגל, רוברט. 2004. תאוריות של מיתוס. מיתוס ומדע. תל אביב: רסלינג. 19-41.

שיעור שמיני - האנתרופולוגיה כסיפור מקור
יש לבחור מאמר תאורטי אחד ומאמר אמפירי אחד
עבודת השדה, ההיסטוריה של האנתרופולוגיה, אתנוגרפיה וכתובה
אלאור, תמר. 1998. "עבודת שדה במדרשה כעבודת בית", בתוך: בפסח הבא: נשים ואוריינות בציונות הדתית. תל אביב: עם עובד. עמ' 47-70.

דשן, שלמה ומשה שוקד. 1998. "הערות על מאה שנות אנתרופולוגיה", בתוך: שוקד ודשן (עורכים) החוויה הבין תרבותית: מקראה באנתרופולוגיה. ירושלים: שוקן, עמ' 7-20
חזן, חיים. 1992. "הזר והמוכר", בתוך: השיח האנתרופולוגי. תל אביב: הוצאת משרד הביטחון, עמ' 16-22.

Malinowski, Bronislaw. 1950. "Introduction - The Subject, Method and Scope of this Inquiry", in his: *Argonauts of the Western Pacific, an account of native enterprise and adventure in the archipelagoes of Melnaesian New Guinea*. London : G. Routledge & sons, pp. 1-25.

Behar, R., & Gordon, D. A. (Eds.). 1995. *Women writing culture*. Univ of California Press. Pp. 1-29.

Clifford, J., & Marcus, G. E. 1986. *Writing culture: The poetics and politics of ethnography*. Univ of California Press. Pp. 1-26.

פרקי אתנוגרפיה נבחרים
גירץ, קליפורד. 1990 (1973) "משחק עמוק: הערות על קרב התרנגולים הבאלינזי" בתוך פרשנות של תרבויות, ירושלים: הוצאת כתר, עמ' 273-306.
דגלס, מרי. 2010. כישוף ונס. בתוך: טוהר וסכנה - ניתוח של המושגים זיהום וטאבו. תל אביב: רסלינג. עמ' 84-96.

לוי-שטראוס, קלוד. 1980: "יעילותם של סמלים". בתוך: שוקד משה, עמנואל מרכס ושלמה דשן (עורכים), פרקים באנתרופולוגיה חברתית. ירושלים ותל-אביב: שוקן, 235-244.
מיד, מרגרט. 1953. מילדות לבגרות בגוינאה החדשה. מילדות לבגרות בחברת המנוס. תל אביב: מסדה. עמ' 13-24.

מלינובסקי, ברוניסלב. 2013. עיקרי הקולה (מתוך ארגונאוטים במערב האוקיינוס השקט). בתוך: תאוריות אנתרופולוגיות: מבוא היסטורי. עורכים: מקג' וורמס. רעננה: האוניברסיטה הפתוחה. עמ' 249-270.

מרקס, עמנואל. 1974. החברה הבדוית בראי חגיגות ברית-מילה. בתוך: החברה הבדוית בישראל. תל אביב: רשפים. עמ' 208-227.

Evans-Prichard, E.E. 1976. The notion of witchcraft explains unfortunate events. In: *Witchcraft, Oracles, and Magic among the Azande*. Oxford: Clarendon press. Pp. 18-32.

Palgi, P. 1973. The socio-cultural expressions and implications of death, mourning and bereavement arising out of the war situation in Israel. *Israel Annals of Psychiatry & Related Disciplines*. Pp. 301-329.

שיעור תשיעי - ספר תולדות האדם : הניהול התרבותי של הבשר והדם
שארות

Parkin, R. (1997). *Kinship: The meaning of Kinship*. IN: *An introduction to basic concepts*. Oxford: Blackwell. Pp 123-132.

פיטרס, אמריס, ל. דירוג וסטטוס בקרב מוסלמים בכפר לבנוני. בתוך: שוקד משה, עמנואל מרכס ושלמה דשן (עורכים), פרקים באנתרופולוגיה חברתית. ירושלים ותל-אביב: שוקן, עמ' 50-66.

שיעור עשירי - אנתרופולוגיה של שארות ומשפחה
משפחות - היסטוריה ותיאוריה

בר-יוסף, רבקה, 2007. סוציולוגיה של המשפחה לאור שינויים חברתיים וחידושים ביו-טכנולוגיים. בתוך: משפחות בראייה סוציולוגית ואנתרופולוגית - מקראה. עורכת: מתת אדר-בונים. רעננה: האוניברסיטה הפתוחה. עמ' 255-279.

וייס, מאירה. 1991. אהבה התלויה בדבר: הילד הפגוע בעיני אימו. תל-אביב: ספרית פועלים.

שיעור אחד עשר - שיחה עם דני רבינוביץ: ותמלא הארץ חמס : פרשת נוח ועיון באסונות
חומרים של דני רבינוביץ

רבינוביץ, דני. 2009. הנה זה בא: כיצד נשרוד את שינוי האקלים. מבוא. לקראת מצב אקלימי פוסט-נורמלי. תל אביב: הקיבוץ המאוחד. עמ' 12-32.

Cohen, E. 2012. *Flooded: An Auto-Ethnography of the 2011 Bangkok Flood*. *ASEAS - Austrian Journal of South-East Asian Studies*, 5(2), 316-334.

שיעור שנים עשר - שיחה עם ענת בן יהונתן: מקומו של האדם בקרב היצורים החיים
בן יהונתן, ענת. 2013. לאכול ולחמול: פרדוקס אכילת בעלי חיים. חיות וחברה 48: 26-35.
Mullin, M. 2002. *Animals and anthropology*. *Society and Animals*, 10(4), 387-394.

שיעור שלושה עשר - הבה נעשה מגדל : היוזמה האנושית ומגבלותיה
שנים מבין המאמרים הבאים

Duranti, A. (Ed.). (2009). *Linguistic anthropology: A reader*. Conclusion. John Wiley & Sons. Pp: 331-339.

John, N. A. 2013. *Sharing and Web 2.0: The emergence of a keyword*. *New media & society*, 15(2), 167-182.

שיעור ארבעה עשר - שיחה עם רות קלדרון : שפה אחת ודברים אחדים: על פרטיקולאריות
ואוניברסאליות

בילו, יורם. 1992. "האוניברסאליות האנושית והשנוי התרבותי", מחשבות (63), יבמ ישראל. עמ' 16-27.

Illouz, E., & John, N. 2003. *Global habitus, local stratification, and symbolic struggles*

over identity: The case of McDonald's Israel. *American Behavioral Scientist*, 47(2), 201-229.

שיעור חמישה עשר - סיכום: אנתרופוקן - האמנם אנו בעידן האדם?
רומן ידין. 2014. ברוכים הבאים לאנתרופוקן. ארץ וטבע - המגזין הגאוגרפי הישראלי. גליון 154.
Lewis, S., Mali, A.M. 2015. Defining the Anthropocene. *Nature* 519, 171-180.
Macmillan Publishers Limited. All rights reserved

קוסמולוגיות ומיתוסים - מבחר מרחבי העולם (ספרים ואתרי אינטרנט)
בן עמי, יובל. 2003. המיתולוגיה הפינית. תל אביב: מפה.
2003 M8 B4 325 PH - 5 קומה: קומה
בן-ציון, קטן, דינה. המיתולוגיה הסרבית. תל אביב: מפה.
2005 K38 S4 980 BL - 5 קומה: קומה
ברקאי, רון. 2003. המיתולוגיה הספרדית. תל אביב: מפה.
2003 M8 B37 230 GR - 5 קומה: קומה
גבאי, אורי. 2003. המיתולוגיה הבבלית. תל אביב: מפה.
2003 G31 1620 BL - 5 קומה: קומה
דאור, דן. 2000. המיתולוגיה הסינית. תל-אביב: ספרי תל-אביב.
D36 1825 BL - 5 קומה: קומה
דרשן, גיא. דרשן נגה. 2009. המיתולוגיה הכנענית. תל אביב: מפה.
2009 D37 4139 PJ - 5 קומה: קומה
ויליס, רוי (עורך). 1993. המיתולוגיה של עמי העולם. אור יהודה: הד ארצי הוצאה לאור.
2003 W661 311 BL - 5 קומה: קומה
ישראלי, שלומית. 2005. המיתולוגיה המצרית. תל אביב: מפה.
2005 I7716 2441.2 BL - 5 קומה: קומה
ליטני, לבנה. 2002. המיתולוגיה האירית. תל אביב: מפה.
2002 M6 L58 900 BL - 5 קומה: קומה
ליטני, לבנה. 2005. המיתולוגיה הבריטית. תל אביב: מפה.
2005 L585 G7 980 BL - 5 קומה: קומה
מגד, נחום. 2001. המיתולוגיה האינדיאנית של מרכז אמריקה. תל אביב: ספרי תל אביב.
2001 M43 R38 1219.3 F - 4 קומה: קומה
פטר, עמרם. 2001. המיתולוגיה ההודית. תל אביב: ספרי תל אביב.
2001 P47 2003 BL - 5 קומה: קומה
רז, יעקב. 2000. המיתולוגיה היפנית. תל-אביב: ספרי תל-אביב.
R38 821 DS - 5 קומה: קומה
שבתאי, אהרן. 2000. המיתולוגיה היוונית. תל-אביב: ספרי תל-אביב.
S43 722 BL - 5 קומה: קומה
שיפמן שמואלביץ, שפרה. 2000. עלילות גלגמש. תל אביב: עם עובד.
2000 H42 G5 3771 PJ - 5 קומה: קומה
שריג, יעקב. 2005. המיתולוגיה הסקנדינבית. תל אביב: מפה.
2005 M8 S27 860 BL - 5 קומה: קומה
Bierlein, J. F. 1994. *Parallel Myths*. New York: Ballantine.
- Books.<http://www.gly.uga.edu/railsback/CS/CSIndex.html>
- <http://www.magictails.com/creationlinks.html>
- <http://www.planetnana.co.il/myth16/>

חומר לקריאה נוספת:
יעלה לאתר הקורס

הערכת הקורס - הרכב הציון הסופי :
מבחן מסכם בכתב/בחינה בעל פה 0 %
הרצאה 0 %
השתתפות 0 %
הגשת עבודה 75 %
הגשת תרגילים 0 %
הגשת דו"חות 0 %
פרויקט מחקר 25 %
בחנים 0 %
אחר 0 %

מידע נוסף / הערות: